

יצחק רבין כחלמיד-תיכון בגיבעת-השלווה, בבית-ספר "כדורי" וכמדריך בפלמ"ח: צעיר מופנם ומסוגר

נות. בשביל רבין אין זו רק שיטת-הרצאה, אלא — כך נראה — גם שיטת-המחשבה שלו עצמה.

הטוב והרע

ש ליה כמה וכמה מעלות. היא ראציונלית, בלתי ריגשית, ויש בה ערובה מסוימת מפני קפיצות-דרך, הגומות ואימפולסיביות מסוכנות.

אבל יש לה גם מיגרעת גדולה: אין זו שיטה יוצרת. "אנאליזה" פירושה: הפרדה-מחדש, פירוק-מחדש. כלומר: לקחת דבר שלם, לפרק אותו למרכיביו, כדי לעמוד על טיבם.

זהו ההיפך הגמור משיטת היצירה — של אדריכל, של אמן, של סופר, של מדינאי גדול — שעיסקה בראייה אינטואיטיבית של שלי מות הרשה.

כאשר יש צורך לפתור בעייה מעשית, השיטה האנאליטית מצויינת. כאשר יש צורך לפסול קונספציה ישנה, וליצור, יש מאין, חפיסה חדשה לגמרי — האנאליזה אינה שיטה טובה.

כאשר הגיע לושינגטון, למד את הבעיות העומדות בפני צה"ל, שמע עצות של מומחים מצויינים בעלי דיעות שונות — ישראל טל, עוז וייצמן, אריק שרון, מתי פלד, אהרון יריב, חיים בר-לב ואחרים — שקל מה הם הפיתרונות הסבירים, והחליט מה שהחליט.

כאשר הגיע לראשות-הממשלה, הקדיש שנת לאיסוף נתונים, ניתח את המצב כפי שנוצר, הסיק את המסקנות שניראו לו סבירות.

תחילה תקף את הבעייה האמריקאית, כי בה התמצא. הוא זילול באירופה, עד שביקר בה, פעם בצ'כוסלובקיה, פעם בסטוקהולם ובגרמניה. הוא הכיר את מני היגי אירופה, שמע מה בפיהם, הסיק מסקנה חדשה: אירופה חשובה, "הוא גילה את אירופה" התלוצצו עמיתיו.

גישה בלתי-אמצעית זו, של איש האוסף את הנתונים במרדיו, מתרשם בעצמו ומסיק לבדו את המסקנות, מביאה עימה סכנה חמורה אחת: אין האיש יכול ליצור דבר בשטחים שאינו מצוי בהם.

כך, למשל, אין ליצחק רבין מושג על העוי עם הערבי. מעולם לא נתקד בו. עמו ערב בכי דל, והעם הפלסטיני ביבולדם, הם לגביו ספר חתום. אמר לאימכר פרשן: "עד שרבין לא ייפגש עם מנהיגי ערב, ישמע מה בפיהם וית" רשם מדבריהם, לא תחיה אצלו שום תזווה בנושא הערבי."

כל יחסו לבעיית הסדר-הביניים אינה מובנת, אם אין לוקחים בחשבון גורם אישי זה. בעיקרו של דבר, זהו הסדר הישראלי-אמריקאי, הקשור בהסדר אמריקאי-מצרי. ההסדר הישראלי-המצרי הוא כימעט צדדי, פרי עליווצא של שני ההסדרים העיקריים.

רבין מבין בעיניו אמריקה, בשטח זה הוא יכול להסיק מסקנות. אין הוא מסוגל להסיק מסקנות סבירות בנושא הערבי — וגם אין הוא מנסה לשנות דבר בנושא זה.

נייעצות, עוזרי-ביצוע. את קבלת ההחלטות הוא שומר, כהחלט, לעצמו.

איך הוא מחליט?

מוח אנאליטי

ה מידה הקשורה ביותר בשמו של יצחק רבין היא "אנאליטי".

הדבר הפך כימעט שגור, "רבין?" עונים כל המכירים אותו, או המתיימרים להכירו. "ובכן, יש לו מוח אנאליטי..."

הדבר נחשב למחמאה גדולה, ונועד להבדיל בין רבין ובין עסקני-המפלגות, חסרי הכישורים המחשבתיים, ה"חושבים ללא סדר, לפי צרכים פוליטיים ומאמרי-עיתונים. מה זה מוח אנאליטי? מהי כוונת המילים, כשהן מתי ייחסות ליצחק רבין?

הגדרה כזאת יכולה להתייחס לפידקופה, אבל רבין אינו כזה. אין זו כל נטייה דהפי שמה. הבסיס ההשכלתי שלו צר מדי.

הדבר מובן על רקע קרקע-צמיחתו. ארץ-ישראל הקטנה של שנות השלושים, בהן גדל הנער שגולד במארס 1921, היתה שכונת-עוני אינטלקטואלית. הדגש הושם על השפה העברית ועל התודעה היהודית. וצירות-מופת אחד דות היו קיימות בתרגום עברי, מסורבל בדרך-כלל. השיטה האנגלית נלמדה בבית-הספר, אך לא במידה מספקת כדי לאפשר לנער הארצי-ישראלי קריאה חופשית בה. עד היום נשמע רבין באנגלית כמי שמתרגם מעברית, והי עברית שלו היא צה"לית ומגובלת ("יש לי את...").

רבין עצמו סיפר בשעתו, מה קרא בילדותו: "ההספריים שיצאו אז בהוצאת אמנות. את כל סיפורי ז'ול ורן, הנריק סטבין, מייך ריד — סיפורי דימיון ומסעות, ועימם את זיכרונות בית דוד, ד"שאל, מן ההיסטוריה של העם היהודי. אחר-כך ביקשתי וקיבלתי, ליוס-הולדתי העשירי או האחיד-עשר, את כתבי גרץ."

אין זה בסיס רחב, בוודאי לא לנער מופנם, שהעדיף קריאה על שיחות מלביאליב, נער רגיש שאינו מגלה את רגשותיו לאיש, שיכול היה לגלות את אוצר השירה העולמית, אילו היו לו הכלים לכך.

מוחו של רבין אינו חותר אל המופשט, אל הבלתי-מוכר. זהו מוח מעשי, שעיקר כישרונו הוא בקיימת נתונים מעשיים, ניתוחם והסקת מסקנות מהם. לכך הכוונה, כאשר מתכוונים למוחו האנאליטי.

עד היום מספרים במיסדרונות משרד-החוץ בירושלים על שדר ששלח השגריר רבין מושינגטון ב-1968, סמוך לכניסתו לתפקיד. בין הדיפלומטים המתוחכמים של המישרד, הוא עורר את חיוך סלחני של עליונות.

רבין פתח את החדר בפסוק: "ישנן שלוש אפשרויות: או שניכסון יזכה ברוב, או שהאמריי יזכה ברוב, או שאף אחד משניהם לא יזכה ברוב, ואז יכריע ה"קונגרס".

היה זה כליכך מובן-מאליו, בחינת אל-ף-בי"ת ממש, עד שראשי המישרד תמחו על השגריר הטרוח להודיע על כך לשר, כאילו גילה את אמריקה.

אולם היתה זאת הרצאת דברים אופיינית לרבין, ש"התאימה לשיטתו האישית וגם לנחגי צה"ל. היא מוכירה את פתיחתת סיפרו המפורסם של יוליוס קיסר על מיל-חמתו בצרפת: "גאליה מתחלקת לשלושה חלקים..."

והי שיטה איטית, מסורבלת אך הגיונית, חסובעת תחילה את מותו הבעיית, אחר-כך את תנתונים הידועים, אחר-כך את האפשרויות הנחונות, אחר-כך את המסקני

כל, גוף של בעלי-מיקצוע שאפשר לסמוך עליהם? אהרון יריב הציע לשנות את פני הממשלה עצמה, להנחיל לה נחלים מטכ"ליים סבירים, להקים לידה גר-פים של חיכנון לטוח ארוך, ועוד. רבין לא קיבל את ההצעות — אולי מפני שסבר, כי הממשלה חשוכת-מרסא. הוא השאיר את הממשלה כמות-שהיא, הקים מדי-פעם ועדות-שרים כדי לפתור בעיות מסוימות בשטח זה או אחר — אך התעלם ממנה כליל כגוף המתכנן והמבצע מדיניות בענייני חוץ וביטחון. את אלה הפקיע לעצמו.

ה מילכד התפקיד לנהל באופן שוטף את ה"עניינים השיגורתיים של המדינה, בשטח המינהל והשרותים הציבוריים, שרוכב מתדרדרים ל"איטם במירוץ איחיעולות, נותר לממשלה רק התפקיד הפורמלי של אישור החלטותיו.

ממשלה צללים

ב מישרדו של רבין קם, בהדרגה, גוף חדש: סגל של עוזרים ויועצים אישיים.

את הדוגמה לכך מצא בעת ביקוריו התכופים בבית הלבן, כשהיה שגריר. בארצות-הברית נבחר הנשיא בנפ-רד מן הפרלמנט, והוא לבדו מהווה את הרשות המבצעת כולה. שרי הממשלה האמריקנית אינם אלא עוזרי הנשיא, ולא פעם הם גם נקראים כך בעיתונות (AID). הנשיא ממנה ומסטר אותם כאוות-נפשו, ואישור הסינאט למי-נויים הוא. לרוב, פורמלי גרידא.

אולם במרוצת הזמן הגיעו הנשיאים למסקנה שגם מיבנה זה מסורבל מדי, מאחר שהשרים אחרים על מישרדים ביוקרטיים גדולים, ועוסקים בשיגרת היום-יום, וכך קמה, בהדרגה, ממשלה נוספת — עוזריו ויו-עציו של הנשיא בבית הלבן עצמו, המקשרים בינו ובין מישרדי-הממשלה, יועצים לו ומבצעים את החלטותיו לעתים קרובות מחוץ לצינורות הממשלתיים הרישמיים. זוהי ממשלת-צללים, ממשלה-ימנע-לדמושלחה.

לשיא הגיע התליך זה בימי כהונתו של רבין ב-1977 ושינגטון. הנשיא ניקסון הקיף את עצמו ביועצים אי-שיים, ואלה ניתלו את המדינה כאחוזתו הפרטית. עד שכל המיבנה כולו התמוטט בפרשת ווטרגייט.

בתשל"ה התגבש בירושלים, בהדרגה, "מישטר שיאוטי", בצד הממשלה החוקית, המתנשמת בכבודות, קמה ממשלת-על חדשה, המורכבת מיועציו האישיים של יצחק רבין.

אחרי כישלונותיו הראשונים של רבין בשטח העיתור נות יוחסי-הציבור, נתמנה דן פתור כיועצו לעניינים אלה. כיועצו לעניינים יהודיים נתמנה יהודה אבנר, גם הוא עוזר ותיק עוד מושינגטון. כאשר נתעוררו בעיות לגבי הביקורת על שירות-הבינון והמילחמה בטרור, נתמנה רחבעם ("גנדי") זאבי במסמיע כיועצ ראש-הממשלה לעניינים אלה.

לאחר-מכן בא מינוי סנסציוני עוד יותר, כדי לפקח על ענייני צה"ל, ליצור צינור של דיווח עצמאי ומכשיר לקבלת חוות-דעת בלתי-חלופית בנושאים הצבאיים. מי-נה רבין את אריק שרון כיועצו לענייני-ביטחון. למען הטאקט, וכדי שהמינוי לא יהווה סטירת-לחי גלויה לש"מ עוז פרס ולרמטכ"ל, ניתן לשרון התואר: "יועץ כללי". כיועצ מדיני לענייני ארצות-הברית נתמנה עמוס ערי-רן, גם הוא עוזר ותיק מן השגרירות בושינגטון, שוכה בתואר הרישמי של מנכ"ל מישרד ראש-הממשלה. תפקיד היועץ לעניינים סוציאליים ניתן לברוך לוי, מי שהיה בעבר מספק הגנדי.

זהו הרכב כימעט בלתי-מודיני. יש בו אריק שרון, מנכ הנציבים, ואנשים שחם יונים מתונות. אבל דיעותיהם אינן חשובות בעיני רבין. כי הוא רואה בהם רק מוביא-מידע, נות